

مهدی

در آیینہ خطبہ غدیر

حسین تربتی

مقدمه

جریان غدیر و خطبه با عظمت آن فقط یک قصه تاریخی خاص نیست که زمان آن گذشته و هیچ نقشی در امروز و فردای جامعه اسلامی نداشته باشد، و همین طور یک حادثه شخصی نیست که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فقط امیر مؤمنان علی علیه السلام را به عنوان وصی خود معرفی نموده باشد و در نتیجه تاریخ مصرف و مبحث آن گذشته باشد؛ بلکه در غدیر خم و خطبه غدیریّه، توسط پیامبر دوران‌دیش و آینده‌نگر اسلام، تاریخ کلّ بشریت رقم خورد؛ چرا که امامت تمامی امامان دوازده گانه در طول

تاریخ مطرح و تبیین شد؛ حقیقتی که از امیر مؤمنان علیه السلام آغاز می‌شود و به مهدی صاحب الزمان علیه السلام منتهی می‌گردد.^۱

در بخشهای پایانی خطبه غدیریّه، رئوس برنامه‌های مهدی موعود علیه السلام بیان شده تا هم خط سیر تاریخ جامعه اسلامی ترسیم گردد و هم آینده روشن و زیبای جامعه بشری نشان داده شود؛ لذا دعوت مردم و بیعت گرفتن از آنان بر همین محور کلی بوده است. در بخشی از این خطبه

۱. ر.ک: مبلغان، ش ۶۲، مقاله «حدیث غدیر، امامت امام علی علیه السلام و معصومین علیهم السلام».

اینکه امت مرا مردی از اهل بیت من سرپرستی [و رهبری] کند که به او مهدی علیه السلام گفته می شود.»

و در روایات دیگر کاملاً مشخص نمود که مهدی علیه السلام از نسل علی و فاطمه علیها السلام و از فرزندان امام حسین علیه السلام می باشد^۴ و سرانجام دقیقاً بیان فرمود: «فَإِذَا مَضَى الْحَسَنُ فَبَعْدَهُ ابْنُهُ الْحُجَّةُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ علیه السلام؛^۵ و پس از حسن [عسکری علیه السلام] فرزندش حجة بن الحسن بن علی علیه السلام (عجل الله فرجه) می باشد.»

دین اسلام دین جهانی

قرآن کریم این وعده را به بشریت می دهد که روزی فرا خواهد رسید که دین حق یعنی اسلام فراگیر و جهانی شود؛ آنجا که می فرماید: «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَىٰ

می خوانیم: «ای مردم! پس از خدا برترسید و با علی و حسن و حسین «وَالْأَيُّمَةُ كَلِمَةً طَيِّبَةً بَاقِيَةً؛ و امامان به عنوان کلمه پاکیزه باقیه» بیعت کنید! هر کس حيله کند، خداوند او را هلاک می کند و هر کس وفا کند، مورد رحمت الهی قرار می گیرد.»^۱

حضرت قائم علیه السلام، خاتم امامان

اولین نکته ای را که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درباره حضرت مهدی علیه السلام در خطبه غدیر گوشزد می کند، این است که مهدی علیه السلام از ما خانواده نبوت و امامت است: «مُعَاشِرِ النَّاسِ إِنِّي نَبِيُّ وَعَلِيٌّ وَصِيِّي أَلَا إِنَّ خَاتَمَ الْأَيُّمَةِ مِنَّا الْقَائِمُ الْمَهْدِيُّ؛^۲ ای مردم! به درستی من نبی، و علی وصی من است. بدانید که آخرین امام از ما، مهدی قائم است.»

البته این اولین بار نبوده که حضرت بر این مسئله تصریح نموده؛ بلکه قبل از خطبه غدیر بارها و بارها این مسئله را برای مردم بیان کرده است.

در اوایل بعثت فرمود: «لَا تَذْهَبُ

الدُّنْيَا حَتَّىٰ يَلِيَّ أُمَّتِي رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يُقَالُ لَهُ الْمَهْدِيُّ؛^۳ دنیا به پایان نرسد، مگر

۱. بحار الانوار، محمدباقر مجلسی، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ج ۳۷، ص ۲۱۲.
 ۲. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۴.
 ۳. خورشید مغرب، محمدرضا حکیمی، ص ۲۴۶؛ کمال الدین، شیخ صدوق، انتشارات جمکران، ج ۱، ص ۵۲۴.
 ۴. کمال الدین، صص ۴۹۱-۵۲۵.
 ۵. همان، صص ۴۸۳-۴۸۶؛ کفایة الاثر، صص ۱۳-۱۴؛ فرائد السمطين، جونی، ج ۲، ص ۱۳۳.

الَّذِينَ كُفِرَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ»؛^۱ «او کسی است که رسولش را با هدایت و آیین حق فرستاد تا آن را بر همه آیینها غالب گرداند؛ هر چند مشرکان کراحت داشته باشند.»

اگر چه امروزه اسلام بر بیش از یک چهارم دلهای و سرزمینها حکومت می کند و از شبه جزیره عربستان به تمام قاره ها و کشورها راه یافته؛ اما تحقق کامل وعده الهی فقط در زمان حضرت مهدی علیه السلام ممکن است؛ چنان که روایات فراوانی از طریق معصومان علیهم السلام بر این امر گواهی می دهند، از جمله امام باقر علیه السلام در ذیل آیه فوق فرمود: «إِنَّ ذَلِكَ عِنْدَ خُرُوجِ الْمَهْدِيِّ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ صَلَوَاتُ اللَّهِ فَلَا يَبْقَى أَحَدٌ إِلَّا أَقْرَبَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»^۲ این مسئله (فراگیر شدن دین اسلام) در زمان قیام مهدی علیه السلام از آل محمد - که درود خدا بر او و آل او باد - خواهد بود. پس احدی باقی نمی ماند، مگر آنکه اقرار به [رسالت] محمد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می کند.»

خود پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نیز فرمود: «لَا يَبْقَى عَلَيَّ وَجْهٌ مِنَ الْأَرْضِ يَنْتَ مَدْرٍ وَلَا وَبَرٍ إِلَّا

أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْإِسْلَامَ»^۳ هیچ خانه خشت و گلی و خیمه ای بر زمین نمی ماند، مگر اینکه خداوند اسلام را در آن داخل می کند [و اسلام شهر و روستاها و بیابانها را در می نوردد].»

آن حضرت در خطبه تاریخی غدیریه در حضور بیش از یکصد هزار نفر این بشارت را داد که در زمان حضرت مهدی علیه السلام اسلام جهانی خواهد شد؛ آنجا که فرمود: «أَلَا إِنَّهُ الظَّاهِرُ عَلَى الدِّينِ»^۴ بیدار باشید او (مهدی) غالب بر اساس دین است.»

البته پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ پیش از آن، بارها این امر حیاتی را با صراحت به گوش مردم رسانده بود. یک جافرمود: «سوگند به آنکه مرا به حق، بشارت دهنده برانگیخت! اگر از عمر دنیا جز یک روز نمانده باشد، خداوند آن روز را طولانی می کند: «حَتَّى يَخْرُجَ وَلَدِي الْمَهْدِيُّ... وَتُسْرِقُ الْأَرْضُ بِثَوْرِ رَبِّهَا وَيَبْلُغَ

۱. توبه / ۳۳.

۲. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، بیروت، مؤسسة الاعلمی للمطبوعات، دوم، ۱۴۰۲ ق، ج

۲، ص ۳۳۸.

۳. همان، ص ۳۳۹.

۴. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۳.

سُلْطَانُهُ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ،^۱ تا اینکه فرزندم مهدی علیه السلام [در آن] قیام کند... و زمین به نور پروردگارش روشن شود و حکومت او شرق و غرب را فرا گیرد.»

انتقام از ظالمان

جای تردید نیست که در طول تاریخ، ستمگران ظلم بی شماری نسبت به بشریت، مخصوصاً انبیا و اولیا علیهم السلام روا داشته‌اند؛ علی الخصوص پیامبر خاتم صلوات الله علیه و آل او بیشترین ستمها را از ستمگران تحمل نموده‌اند و هنوز هم که هنوز است انتقام این جنایات و ستمگریها گرفته نشده و این عقده در دل همه بشریت به خصوص آل محمد صلوات الله علیه باقی است. هر چند عقیده ما این است که در روز قیامت ظالمان به جزای خویش خواهند رسید، ولی با این حال برای عبرت و درس‌گیری و همین طور برای تشفی دل مظلومان عالم در همین دنیا نیز از آنان انتقام گرفته می‌شود. این امر در دوران منتقم آل محمد صلوات الله علیه، منتقم همه مظلومان، مهدی صاحب الزمان علیه السلام تحقق خواهد پذیرفت.

حضرت ختمی مرتبت صلوات الله علیه در خطبه غدیر این تسلی را به مظلومان عالم داد که مهدی علیه السلام انتقام آنها را خواهد ستاند؛ آنجا که فرمود: «الْأَيُّهُ الْمُتَّقِمُ مِنَ الظَّالِمِينَ»^۲ بیدار باشید او (مهدی) به حقیقت انتقام گیرنده از ظالمان است.» و در ادامه فرمود: «الْأَيُّهُ الْمُدْرِكُ بِكُلِّ نَارٍ لِأَوْلِيَاءِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»^۳ آگاه باشید او است که انتقام خون دوستان خدای عزیز و جلیل را می‌گیرد.»

در دعای شریف ندبه در صبح جمعه می‌خوانیم: «أَيُّنَ الظَّالِمِ بِدُخُولِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَنْبَاءِ الْأَنْبِيَاءِ أَيْنَ الظَّالِمِ بِدَمِ الْمَقْتُولِ بِكَرْبَلَاءِ»^۴ کجاست آن [منتقمی] که از ستم [ظالمان] بر پیامبران و اولاد پیغمبران دادخواهی کند؟ کجاست خون خواه [جدّ غریبش] شهید کربلا؟»

پیروز میدانها

از پرسشهایی که همیشه درباره قیام حضرت مهدی علیه السلام رخ می‌نماید،

۱. فراید السمطين، ج ۲، ص ۳۱۲؛ کمال الدین،

ج ۱، ص ۵۲۴، ح ۲۷.

۲. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۳.

۳. همان.

۴. مفاتیح الجنان، شیخ عباس قمی، انتشارات

علمی، دعای ندبه، صص ۹۸۱-۹۸۲.

یا اسلحه‌های پیشرفته اتمی و انواع جدید آن. قدرت و توان حضرت مهدی علیه السلام همه آنها را درهم خواهد شکست و بر همه آنها غالب و پیروز خواهد شد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در ادامه می‌فرماید: «أَلَا إِنَّهُ قَاتِلُ كُلِّ قَبِيلَةٍ مِنْ أَهْلِ الشُّرْكِ»^۳ بیدار باشید او کشنده هر قبیله‌ای از اهل شرک است. این شرک در هر لباس و در هر نقطه و با هر قدرت و امکاناتی که باشد، توسط آن حضرت از پادر خواهد آمد و یا قدرت هدایتی آن حضرت بر آنها غالب می‌شود و منجر به هدایت آنان می‌گردد. در برخی نقلها آمده است: «أَلَا إِنَّهُ غَالِبُ كُلِّ قَبِيلَةٍ وَهَادِيهَا»^۴ آگاه باشید که او (مهدی) غالب بر هر قبیله‌ای و هدایتگر آن خواهد بود.»

این است که حضرت مهدی علیه السلام چگونه با شمشیر در مقابل سلاحهای پیشرفته و وحشتناک عصر ما و یا عصرهای بعد مقابله می‌کند و بر آنان غالب می‌گردد؟ پاسخ این پرسش در جای خود بیان شده که با قدرت الهی و اعجاز آن حضرت، هم اسلحه‌های پیشرفته و مدرن بشری از کار می‌افتد و هم خداوند قدرتها و نیروهای فوق العاده قوی را در اختیار آن حضرت قرار می‌دهد که به سرعت بر قدرتهای ستمگر و اسلحه‌های مدرن آنها غالب می‌شود.^۱

رسول خدا صلی الله علیه و آله در خطبه غدیر سر بسته و به گونه‌ای اجمالی از غلبه و پیروزی حضرت مهدی علیه السلام بر تمام قدرتها و زورمداران خبر داده است؛ آنجا که می‌فرماید: «أَلَا إِنَّهُ فَاتِحُ الْحُصُونِ وَهَادِيهَا»^۲ بیدار باشید او (مهدی) فاتح قلعه‌ها و منهدم کننده آنهاست. «فرق نمی‌کند این دژها همان قلعه‌های قدیمی باشد و یا سنگرهای محکم سیمانی و سپرهای موشکی و ضد موشکی و فرق نمی‌کند اسلحه‌ها شمشیر و تفنگ و توپ و تانک باشد و

۱. ر.ک: مهدی علیه السلام انقلابی بزرگ، ناصر مکارم شیرازی، قم، مطبوعاتی هدف، بی تا، صص ۲۷۳-۲۷۸.

۲. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۳.

۳. همان.

۴. پیام نگار، متن خطبه غدیر، سید حسین حسینی، انتشارات نگار، ۱۳۸۶ ش، صص ۷۶-۷۷.

علوم تمام گذشتگان خصوصاً انبیاست و به کتب آسمانی آنان نیز احاطه کاملی دارد.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: «امام زمان (مهدی علیه السلام) ندا می دهد: هر کس که کتابها [ی آسمانی] و صحف [انبیا] را می خواند، پس باید از من بشنود! سپس ابتدا می کند به [خواندن] صحفی که خداوند بر آدم و شیث نازل فرمود و امت [و پیروان] آدم و شیث علیهم السلام می گویند: به خدا سوگند! این همان صحف واقعی است و به راستی ما را نشان داد آنچه نمی دانستیم و در آن وجود دارد و آنچه بر ما مخفی مانده و آنچه از آن افتاده و تبدیل و تحریف شده بود.

آن گاه تورات و انجیل و زبور را می خواند و اهل تورات و انجیل و زبور می گویند: به خدا سوگند! تورات جامع و زبور تمام و انجیل کامل این

خاتم پیامبران صلی الله علیه و آله در قسمت دیگر می فرماید: «أَلَا إِنَّهُ لَا غَالِبَ لَهُ وَلَا مَنصُورَ عَلَيْهِ»^۱ هشدار که کسی بر او (مهدی) غالب [و پیروز] نخواهد شد و علیه او یاری نخواهد گشت.»

وارث تمام علوم

در عصر مهدوی، پیشرفت علوم دینی و بشری به اوج خود خواهد رسید؛ چرا که آن حضرت تمام علوم انبیا و امامان قبل از خود را داراست^۲ و از بحر بی پایان علوم الهی بهره می برد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در خطبه غدیر به این امر اشاره نموده است. در یک جا می فرماید: «أَلَا إِنَّهُ الْغُرَافُ مِنْ بَحْرِ عَمِيقٍ»^۳ هشدار که او از دریایی ژرف (علوم بسی نهایت الهی) پیمانانهایی افزون گیرد.

و در جای دیگر می فرماید: «أَلَا إِنَّهُ وَارِثُ كُلِّ عِلْمٍ وَالْمُحِيطُ بِهِ»^۴ بیدار باشید که او وارث تمام دانشها [ی گذشتگان] است و احاطه کامل بر آنها دارد.» راستی این تعبیر، با لفظ «كُلِّ» در بخش علم، نشانگر فراگیری و عمومیت دانش وسیع آن حضرت است. در نتیجه باید گفت آن حضرت جامع

۱. همان، ص ۷۸؛ بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۳.

۲. ر.ک: مبلغان، ش ۶۱، مقاله «مهدی علیه السلام» میراثدار انبیا علیهم السلام».

۳. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۳.

۴. همان.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در خطبه غدیر سر بسته و به گونه‌ای اجمالی از غلبه و پیروزی حضرت مهدی علیه السلام بر تمام قدرتها و زورمداران خبر داده است

است و به راستی آن چندین برابر آن چیزی است که ماقبلاً خوانده بودیم.^۱ راز این همه دانش گسترده این است که آن حضرت، از جانب خدا سخن می‌گوید و از منبع علوم بی‌نهایت الهی بهره می‌برد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در خطبه غدیر به این امر اشاره نموده، می‌فرماید: «الْإِنِّهُ الْمُخْبِرُ عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالْمُشِيدُ لِأَمْرِ آيَاتِهِ»^۲ بیدار باشید که او از سوی پروردگارش خبر می‌دهد و آیات و نشانه‌های او را محکم و برپا می‌کند.»

در بحار الانوار ذیل جمله فوق به این صورت آمده: «وَالْمُتَّبِعَةُ بِأَمْرِ إِيْمَانِهِ»^۳ و

آگاه کننده به امر ایمان او (خدا) است.»
گوشه‌هایی از اوصاف و مقامات
آن حضرت

۱. استوار و محکم

«الْإِنِّهُ الرَّشِيدُ السَّدِيدُ»^۴ هشدار که او به رشد [واقعی] رسیده و استوار است.»

۲. اختیار دار هستی به امر الهی

«الْإِنِّهُ الْمُفَوَّضُ إِلَيْهِ»^۵ آگاه باشید هموست که [اختیار امور جهانیان و آیین آنان] به او واگذار شده [و از طرف خداوند و با اذن او برخوردار از ولایت تکوینی] است.»
۳. بقية الله

تنها حجت باقی مانده بر زمین اوست: «الْإِنِّهُ الْبَاقِي حُجَّةً وَلَا حُجَّةَ بَعْدَهُ»^۶ آگاه باشید که حجت باقی مانده اوست و پس از او حجتی [و امامی] نخواهد بود.»^۷

۱. همان، ج ۵۲، ص ۹.

۲. پیام نگار، ص ۷۸.

۳. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۳.

۴. همان.

۵. همان.

۶. همان.

۷. این تعبیر تنافی با رجعت ندارد؛ چرا که

۴. حق در نزد اوست

حق واقعی در مسیر امامتی است که با امیر مؤمنان علیه السلام آغاز و با مهدی موعود علیه السلام خاتمه می یابد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در خطبه غدیریه فرمود: «وَلَا حَقَّ إِلَّا مَعَهُ وَلَا نُورٌ إِلَّا عِنْدَهُ؛^۱ هیچ حقی نیست مگر اینکه با اوست و هیچ نوری نیست مگر اینکه نزد اوست.» هر چه غیر او و در مسیری جز او باشد، باطل و دچار تاریکی و ظلمات است.

۵. ولی و امین الهی

طبق روایات فراوان هیچ گاه زمین خالی از حجت نمی شود؛ خواه آشکار باشد و یا پنهان و پشت پرده. در این دوران حجت الهی همان مهدی علیه السلام است که قرن‌ها قبل از غیبت آن حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله این مسئله را در خطبه غدیر گوشزد فرموده است: «الْأَوَانَةُ وَلِيُّ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَحَكْمُهُ فِي خَلْقِهِ وَآمِينُهُ فِي سِرِّهِ وَعَلَائِيَّتِهِ؛^۲ آگاه باشید به راستی که او ولی خدا در زمین و داور او در میان مردم و امانتدار امور آشکار و پنهان اوست.»

بشارت به مهدی علیه السلام در ادیان دیگر

همچنان که قرآن کریم می فرماید: «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ؛^۳ در زبور بعد از ذکر (تورات) نوشتیم: بندگان شایسته ام وارث [حکومت] زمین خواهند شد.» تمام ادیان الهی اعتقاد به منجی و مصلح دارند و همه به آمدن آخرین منجی بشارت داده اند و در کتب اصلی و غیر تحریف شده به شخص حضرت مهدی علیه السلام بشارت داده شده و در کتابهای موجود فعلی در دست پیروان ادیان اشاراتی به این مسئله شده است.

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله با توجه به احاطه ای که به کتب آسمانی و مذاهب گذشتگان داشته اند، این جمله رسا را در غدیر خم اعلام فرمودند: «الْأَوَانَةُ قَدْ بَشَّرَ بِهِ مَنْ سَلَفَ بَيْنَ يَدَيْهِ؛^۴ آگاه باشید که تمامی گذشتگان به [ظهور] او بشارت داده اند.»

امامان قبل از آن حضرت رجوع می کنند و جمله فوق می گوید که بعد از او امامی نیست.

۱. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۳.

۲. همان؛ پیام نگار، ص ۷۸.

۳. انبیاء/۱۰۵.

۴. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۳.

است: «أَلَا إِنَّهُ قَسِيمٌ [يَسِمُ] كُلُّ ذِي فَضْلٍ بِفَضْلِهِ وَكُلُّ ذِي جَهْلٍ بِجَهْلِهِ»^۱ هشدار که او هر صاحب فضلی را به اندازه ارزش و فضل او و هر نادانی را به اندازه نادانی اش تقسیم [و نشان] می‌کند.»

راستی از دیرینه‌ترین آرزوهای بشری لیاقت محوری بوده است؛ حتی آنانی که زیاده خواه هستند، در مواردی، تن به لیاقت محوری می‌دهند و فطرت و وجدان آنان نیز همواره آنها را به این موضوع ترغیب و تشویق می‌کند.

جمع بندی سخنان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در خطبه غدیر نشان می‌دهد که حضرت آینده بس روشنی را برای بشر ترسیم کرده و رئوس و کلیات اوصاف و برنامه‌های حضرت مهدی علیه السلام را به زیبایی ترسیم و تبیین نموده است.

این جمله نشان می‌دهد که در کتب ادیان گذشته صریح‌تر از آنچه موجود است، به آمدن حضرت مهدی علیه السلام اشاره شده و گذشت زمان و دست تحریف‌گران آن را تغییر داده است.

از مهم‌ترین دستاوردهای قیام

مهدی علیه السلام

ظهور و قیام حضرت مهدی علیه السلام دستاوردها و برکات بی‌شماری برای بشریت دارد؛ از عدالت فراگیر و همه‌جانبه گرفته تا امنیت واقعی در ابعاد مختلف، و از پیشرفت شگرف علوم گرفته تا رشد عقلانی بشر و غیره. یکی از مهم‌ترین دستاوردهایی که در خطبه غدیر مورد اشاره قرار گرفته، این امر است که در آن زمان با هر کس به اندازه استعداد، لیاقت و توان علمی او برخورد می‌شود. لیاقت محوری همه‌جانبه فقط در آن زمان تحقق خواهد یافت و در آن دوره است که نه کسی بیش از حق خود دریافت می‌کند و نه کم‌تر از آن.

حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله با توجه به اهمیت این دستاورد فرموده